НАРЕДБА № Н-3 ОТ 30 ЯНУАРИ 2026 Г. ЗА УТВЪРЖДАВАНЕ НА МЕДИЦИНСКИ СТАНДАРТ "СЪДЕБНА МЕДИЦИНА И ДЕОНТОЛОГИЯ"

Издадена от министъра на здравеопазването

Обн. ДВ. бр.16 от 10 февруари 2026г.

Член единствен. С тази наредба се утвърждава медицински стандарт по медицинската специалност "Съдебна медицина и деонтология" съгласно приложението.

Преходни и Заключителни разпоредби

§ 1. Лечебните заведения привеждат дейността си в съответствие с тази наредба в срок до 6 месеца от влизането ѝ в сила.

§ 2. Наредбата се издава на основание чл. 6, ал. 1 от Закона за лечебните заведения.

Приложение към член единствен

МЕДИЦИНСКИ СТАНДАРТ "СЪДЕБНА МЕДИЦИНА И ДЕОНТОЛОГИЯ"

1. Основна характеристика на медицинската специалност:

1.1. Дефиниция на медицинската специалност:

1.1.1. Медицинската специалност "Съдебната медицина и деонтология" е интердисциплинарна специалност, която разработва теоретично и прилага на практика медицински знания и методи, специфични за съдебната медицина, както и такива от всички медицински специалности, с цел да се отговори на въпроси, възникнали в процеса на правораздаването, както и на деонтологични въпроси в медицината. Съдебната медицина използва медицинските диагностични методи, като ги модифицира за постигане на целите на специалността. При прилагане на методи от други медицински специалности се използват специализираните знания на съответните медицински специалисти. В интердисциплинарните екипи всеки специалист участва в рамките на своята компетентност и съобразно предмета на неговата специалност. Често в съдебномедицинската практика се налага координация и съвместна работа и с немедицински специалисти (инженери, химици, биолози, трасолози, криминалисти, физици, антрополози, ентомолози и др.), което е специфично за съдебната медицина.

1.1.2. Съдебномедицинската дейност (клинични, аутопсионни и други дейности и изследвания) включва наблюдението, извличането, изследването, документирането, оценката и научното тълкуване на медицинските данни и доказателства, необходими за различните области на правото и медицината. Съдебната медицина служи едновременно за изясняване на въпроси както в досъдебното и съдебното производство, така и в сферата на здравеопазването.

1.2. Основни цели:

Основната цел на медицинската специалност "Съдебна медицина и деонтология" е разработване и прилагане на медицински методи за решаване на юридически и медицински въпроси. За постигането на тази основна цел е необходима комбинация от медицински и правни познания, която се основава на уникални за специалността "Съдебна медицина и деонтология" принципи,

които са от основно значение за изясняването и представянето на доказателства, за да се докажат фактите и обективната истина. Съдебните лекари работят независимо, обективно и безпристрастно, без влияние от страна на съдебната и/или изпълнителната власт, държавни, общински или други органи и институции или под обществен натиск, съобразно действащата нормативна уредба, при прилагане на утвърдени от медицинската наука и практика методи и технологии. За нуждите на съдебномедицинската практика следва да се използват приоритетно обективни научнообосновани общомедицински и специални съдебномедицински методи.

Основните принципи при извършване на съдебномедицинската дейност са: научна обоснованост, обективност, всестранност, пълнота, добросъвестност, законност и независимост.

1.3. Основните задачи на специалността - свързани са с постигане на високо качество в реализиране на поставените цели чрез:

1.3.1. Осъществяване на мултидисциплинарен подход и съдействие за повишаване качеството и ефективността на диагностичната и лечебната дейност чрез анализ на съдебномедицински обекти на изследване.

1.3.2. Осигуряване на достатъчен обем съдебномедицински дейности, свързани с прецизно извличане, наблюдение, изследване, документиране, оценка и научно тълкуване на медицинските данни и доказателства.

1.3.3. Поддържане на професионалната компетентност на специалистите по "Съдебна медицина и деонтология".

1.4. Видове съдебномедицински документи и относими определения:

1.4.1. Съдебномедицинският документ е официален документ, в който се отразяват предварителните сведения, резултатите от съдебномедицинското изследване, включително подробно описание на находките от освидетелстването и изводи за медико-биологичната квалификация на телесната повреда, както и други находки и изводи.

1.4.2. Основните съдебномедицински документи са съдебномедицински аутопсионен протокол и съдебномедицинско удостоверение.

1.4.2.1. "Съдебномедицински аутопсионен протокол" е съдебномедицински документ, отразяващ подробно находките, установени при извършване на аутопсията, и извършените допълнителни действия, завършващ с изводи относно възможната причина за настъпване на смъртта и др.

1.4.2.2. "Съдебномедицинско удостоверение" е съдебномедицински документ, в който подробно са описани предварителните сведения, находките от съдебномедицинско освидетелстване, извършените допълнителни изследвания и неинвазивни изземвания на биологични проби, завършващ с изводи за медико-биологичната квалификация на телесната повреда и/или състоянието на половите органи.

1.4.3. При изготвяне на съдебномедицинските документи освен съдебен лекар може да участва и друг медицински или немедицински специалист, който също се подписва върху тях.

1.4.4. Допуска се в съдебномедицинските документи да се съдържат резултати от повече от едно съдебномедицинско изследване (напр. съдебномедицинско изследване на живо лице и съдебномедицинско проучване на документация или съдебномедицинска аутопсия и хистологично изследване, и т.н.). Когато предмет на изследванията е човек с установена самоличност, се издава индивидуален съдебномедицински документ. Не се допуска издаване на съдебномедицински документи, в които да са отразени съдебномедицински изследвания на повече от едно лице. Изключение е възможно само когато се налага съпоставяне на увреждания, получени от повече от едно лице, или други специфични обстоятелства.

1.4.5. Всеки съдебномедицински документ задължително съдържа най-малко:

1.4.5.1. наименование и пореден номер;

1.4.5.2. уводна част:

1.4.5.2.1. име и длъжност на изготвилия документа;

1.4.5.2.2. дата и място на извършване на изследването,

1.4.5.2.3. по чие искане или на какво основание е извършено изследването и е изготвен документът;

1.4.5.2.4. означение и описание на обекта на изследването; когато се касае за лице с установена самоличност, се посочват трите му имена и ЕГН;

1.4.5.2.5. цел и задачи на изследването;

1.4.5.3. обстоятелствена част:

1.4.5.3.1. предварителни сведения, подробно описание на установеното при съдебномедицинското изследване и описание на резултатите от други несъдебномедицински изследвания (ако има такива);

1.4.5.4. аналитична част (не е задължителна, възможно е да се включи в заключителната част) - отразява анализа на установените обстоятелства съобразно предназначението на съдебномедицинския документ - използва се при съдебномедицински документи с голям обем на обстоятелствената част и/или голяма сложност на задачите;

1.4.5.5. заключителна част - съдържа обобщение и научнообосновани изводи, направени на базата на установените обстоятелства, описани в обстоятелствената част, и/или научнообосновани и логически последователни отговори на въпроси в зависимост от вида на съдебномедицинския документ;

1.4.5.6. дата на завършване на документа и подпис на лекаря, който го е изготвил/лекарите, които са го изготвили.

2. Области на специалността "Съдебна медицина и деонтология":

2.1. Съдебномедицинско изследване на живи лица, на биологични материали и небиологични обекти, съдебномедицинско проучване на документи:

2.1.1. Съдебномедицинско освидетелстване (съдебномедицинско изследване на живо лице) е клиничен съдебномедицински преглед с цел установяване на травматични и други увреждания и/или състояние на половите органи, при който могат да се извършват допълнителни изследвания и неинвазивно изземване на биологични проби, завършващ с издаване на съдебномедицинско удостоверение.

2.1.1.1. Съдебномедицинско изследване на живи лица се извършва за установяване и документиране на травматични и други увреждания, във връзка с физическо насилие, идентификационни белези, други изменения и следи, с цел определяне на механизъм на получаване, медико-биологичен признак на телесната повреда и отговор на други специфични въпроси. За целите на съдебномедицинското изследване е възможно да се наложи събиране на биологични материали за допълнителни лабораторни изследвания. Възможно е да се използват и медицински апаратни методи. Често съдебномедицинското изследване на живи лица се извършва в съчетание с проучване на медицинска документация, отразяваща извършени диагностични и лечебни процедури от други медицински специалисти, които имат значение за съдебномедицинските цели.

2.1.1.2. Съдебномедицинско изследване на живи лица за установяване и документиране на полово състояние се извършва за установяване и документиране на полово състояние и полови проявления, следи от сексуално насилие.

2.1.1.2.1. Съдебномедицинско изследване на живи лица за установяване и документиране на полово състояние може да се съчетава с дейността по т. 2.1.1.1. При малолетни и непълнолетни лица се изисква задължително присъствие на второ лице в кабинета (родител, педагог, технически сътрудник, медицинска сестра, акушерка или др. лице).

2.1.1.3. Съдебномедицинско изследване на живи лица за установяване на здравословно състояние се извършва координирано или съвместно със специалист от съответната медицинска специалност, в сферата на която са търсените патологични отклонения на изследваното лице.

2.1.1.4. Съдебномедицинско изследване на живи лица за установяване на бременност се извършва координирано или съвместно със специалист по акушерство и гинекология. Препоръчва се извършването му в кабинет по акушерство и гинекология, оборудван с ехограф.

2.1.1.5. Съдебномедицинското изследване на живи лица, включително на малолетни и непълнолетни, се осъществява при запазване достойнството и недопускане на дискриминация под никаква форма.

2.1.1.6. Цитологично изследване - микроскопско изследване с цел откриване на специфични клетки в биологични материали, иззети по време на съдебномедицинско изследване на живи лица. Цитологичното изследване допълва съдебномедицинското изследване на живо лице.

2.1.1.7. Имунохроматографски тестове се използват за качествена детекция на различни субстанции в телесни течности или обтривки и представляват допълнение към съдебномедицинско изследване на живо лице. В зависимост от характеристиката на конкретния вид имунохроматографски тестове е възможно да се наложи резултатите да бъдат потвърдени чрез метод с по-висока доказателствена сила.

2.1.2. Съдебномедицинското изследване за установяване и доказване на биологични материали, веществени доказателства и небиологични обекти е интердисциплинарно и е задължителна част от съдебномедицинската дейност. Препоръчително е да се извършва координирано или съвместно със специалист от криминалистична лаборатория.

2.1.3. Съдебномедицинското проучване на документи представлява изследване на медицинска и друга документация за изясняване на въпроси, свързани с проведени диагностични, лечебни, рехабилитационни дейности и здравни грижи, и може да се извършва самостоятелно от съдебен лекар, координирано или съвместно с други медицински или немедицински специалисти.

2.2. Съдебномедицинско изследване на трупове и трупни части, както и свързани с тях дейности:

2.2.1. Съдебномедицинска аутопсия - представлява оглед, външно и вътрешно изследване на човешки труп или трупни части с цел:

2.2.1.1. установяване и документиране на патоморфологични процеси с травматичен

и/или болестен характер, както и други белези и следи, на базата на които да се установят причината и механизмът на настъпване на смъртта и да се дадат отговори на други специфични въпроси;

2.2.1.2. установяване и документиране на белези, служещи за идентификация на трупа;

2.2.1.3. събиране на биологични материали от трупа за допълнителни изследвания - хистологично (некропсия), ДНК профилиране, химико-токсикологични, съдебно-антропологични, биологични, микробиологични, ентомологични, образни и др.

2.2.2. Находките от съдебномедицинската аутопсия задължително се документират в съдебномедицински аутопсионен протокол. Ако е налична предходна медицинска документация, установяваща състоянието на починалото лице приживе, същата се съобразява при извършване на съдебномедицинската аутопсия.

2.2.3. Съдебномедицинска аутопсия задължително се извършва в оборудвана аутопсионна зала с подпомагане от препаратор, като се отварят черепната, гръдната и коремната кухина.

2.2.4. Съдебномедицинска реаутопсия на човешки трупове представлява оглед и аутопсия на вече аутопсиран човешки труп с цел:

2.2.4.1. отговор на въпроси, възникнали след извършената първоначална аутопсия, на които не е било отговорено или не може да бъде отговорено въз основа на протокола от тази аутопсия;

2.2.4.2. извършване на допълнителни или специфични изследвания на трупа, които не са били необходими първоначално;

2.2.4.3. при възникване на съмнение за правилността на изводите и тяхната обоснованост

от първоначалната аутопсия.

2.2.4.4. Към съдебномедицинска реаутопсия следва да се пристъпи след запознаване с резултатите от първоначалната аутопсия и извършените изследвания.

2.2.4.5. В извършването на съдебномедицинска реаутопсия участват съдебни лекари, а при необходимост - и други специалисти. Препоръчително е присъствието на съдебния лекар, извършил първоначалната аутопсия.

2.2.4.6. Резултатите от съдебномедицинска реаутопсия се отразяват в "Съдебномедицински аутопсионен протокол".

2.2.5. Съдебномедицинско изследване на скелетирани човешки трупове или части от скелетирани човешки трупове (съдебно-антропологично изследване) се извършва от съдебен лекар и/или от лекар специализант, или лекар без специалност под наблюдението, контрола и ръководството на съдебен лекар с цел:

2.2.5.1. идентификация на личността и броя на лицата, на които принадлежат костните останки;

2.2.5.2. установяване на травматични увреждания по костите и определяне на тяхната прижизненост;

2.2.5.3. установяване на болестни процеси, засягащи скелетната система;

2.2.5.4. определяне давност на смъртта;

2.2.5.5. определяне причина за смъртта и други.

2.2.6. Съдебномедицинско външно изследване на труп (или трупни части) се извършва от съдебен лекар и/или от лекар специализант, или лекар без специалност под наблюдението, контрола и ръководството на съдебен лекар с цел установяване и документиране на позата на трупа, неговото облекло, специфични следи по трупа, външни наранявания по трупа, трупни изменения и др.

2.2.7. Съдебномедицинско изследване на труп с напреднало трупно разложение е изследване на труп с късни трупни изменения, при който е започнало трупно гниене (биологичен процес, при който става разлагане на сложните органични съединения до по-прости, под влияние на микроорганизми) и/или същият е населен от насекоми - некрофаги, при което от трупа се отделя зловонна миризма и телесни течности. Напредналото трупно разложение изисква специални мерки при транспорт, съхранение и аутопсия на трупа. Освен това, в зависимост от степента на напредване на гнилостните процеси може да затрудни или възпрепятства съдебномедицинската диагностика в пълен обем.

2.2.8. Хистологично изследване на некропсия (некропсичен материал) е вид хистологично (микроскопско) изследване на тъкани или части от органи, взети при необходимост от труп по време на аутопсия, като допълва съдебномедицинската аутопсия.

2.2.9. Цитологично изследване - микроскопско изследване с цел откриване на специфични клетки в биологични материали, иззети по време на съдебномедицинско изследване на трупове. Цитологичното изследване допълва съдебномедицинското изследване на труп.

2.2.10. Имунохроматографски тестове се използват за качествена детекция на различни субстанции в телесни течности или обтривки и представляват допълнение към съдебномедицинско изследване на труп. В зависимост от характеристиката на конкретния вид имунохроматографски тестове е възможно да се наложи резултатите да бъдат потвърдени чрез метод с по-висока доказателствена сила.

2.2.11. Балсамиране на човешки трупове -

лекарите по съдебна медицина могат да извършват и балсамиране на човешки труп. Балсамацията задължително се документира, като се посочват методът на балсамацията, съставът на балсамиращата течност, резултатът от балсамацията и името на съдебния лекар, който я е извършил. Балсамацията не е задължително да се извършва в лечебно заведение.

2.3. Дейности, изискващи допълнителна квалификация и интердисциплинарни

дейности, които се извършват в структури по съдебна медицина - извършват се в интердисциплинарно взаимодействие с други медицински и немедицински специалисти:

2.3.1. Съдебномедицинското изследване чрез метода на фрагментния ДНК анализ (профилиране) представлява високоспециализирана приложна медицинска дейност, извършвана от биолог и съдебен лекар. ДНК изследването е метод за генетичен анализ на биологични материали с цел персонална идентификация, сравнителен анализ на биологични следи по веществени доказателства и др.

2.3.2. Химико-токсикологично изследване -

установяване (количествено и качествено) на химични субстанции (наркотични и психотропни вещества, токсични вещества и други), както и тяхната интерпретация във връзка с прижизнени и послесмъртни процеси в тялото.

2.3.3. Съдебномедицински постмортални образни изследвания - рентгенови, компютърно-томографски, магнитнорезонансни, ултрасонографски и други образни изследвания на трупове и трупни части, съчетани и с повърхностно сканиране с цел установяване и обективно документиране на промени от значение за отговора на поставените въпроси, както и подпомагащи извършването на аутопсия.

2.3.4. Съдебно-ентомологично изследване -

изследване за наличието на трупни насекоми (членестоноги) на местопроизшествието и по трупни останки с цел установяване на давност на смъртта, наличие на химически субстанции, генетичен материал, географска локация, изследване за наличието на насекоми при живи лица и др.

2.3.5. Други изследвания, при провеждането на които могат да участват медицински и немедицински специалисти - лекар по дентална медицина, ветеринарен лекар, инженер, трасолог и др.

2.4. Основни общи насоки и изисквания при извършване на съдебномедицинската дейност:

2.4.1. Всички посочени в т. 2.1, 2.2 и 2.3 съдебномедицински изследвания и дейности могат да се използват при изготвяне на съдебни експертизи.

2.4.2. При осъществяване на всички съдебномедицински изследвания и дейности се извършва пълно, детайлно, обективно, разбираемо и терминологично точно и ясно писмено документиране на съобщените предварителни сведения, установените находки, получените резултати от изследвания, направените изводи и други важни обстоятелства. Документирането се извършва в зависимост от вида на съдебномедицинската дейност.

2.4.2.1. Съдебномедицинските изследвания и дейности се документират в индивидуален за всяко лице документ. Изключение се допуска в случаи, налагащи съпоставка на увреждания, получени от повече от едно лице, или други специфични обстоятелства.

2.4.3. Съдебномедицинската документация се регистрира, обработва, подрежда (сортира) и съхранява по ред, регламентиран от съответното лечебно заведение, в съответствие с действащата нормативна уредба, като задължително се изготвят регистрационни форми за всички основни съдебномедицински изследвания и дейности.

2.4.4. Веществените доказателства, починалите лица и съответната съдебномедицинска документация се съхраняват по начин, свеждащ до минимум възможността за увреждането, изгубването или унищожаването им.

2.4.5. Съдебномедицинската документация, включително и фотодокументацията, се съхранява по начин, свеждащ до минимум възможността за изгубването или унищожаването ѝ.

2.4.6. Приемането, съхранението и предаването на починали лица и трупни части, обект на съдебномедицински дейности, се документира по ред, създаден и утвърден от лечебното заведение, в съответствие с нормативната уредба.

2.4.7. Съхранението на починали лица и трупни части, обект на съдебномедицински

дейности, се осъществява в трупохранилища (хладилни камери) при подходящи условия и температура.

2.4.8. Институциите, възлагащи съдебномедицински дейности, свързани с починали лица и трупни части, извършват всички допустими действия от своята компетентност с цел да намалят максимално времето за престой на починалите лица и трупните части в лечебните заведения, особено в случаите на запълване на капацитета на трупохранилищата им.

2.4.9. При приключване на съдебномедицинските дейности по починали лица тялото по възможност (при труповете без напреднало трупно разложение) се привежда в приличен вид, подходящ за извършване на съответни погребални ритуали.

2.4.10. Лечебното заведение с разкрита структура по съдебна медицина и деонтология от II и III ниво на компетентност създава план за действие при масови бедствия и аварии с наличие на голям брой починали, осигуряващ възможност за съдебномедицинска обработка на голям брой починали лица.

3. Минимални изисквания към лицата, осъществяващи професионална дейност по специалността:

3.1. Медицинската специалност "Съдебна медицина и деонтология" се осъществява от съдебен лекар. Специализантът/лекарят без специалност по съдебна медицина и деонтология може да участва във всички дейности по медицинската специалност "Съдебна медицина и деонтология", като задължително работи под наблюдението, ръководството и контрола на лекар с придобита специалност "Съдебна медицина и деонтология".

3.1.1. Съдебният лекар в съдебномедицинска структура (отделение/клиника) извършва всички дейности от обхвата на специалността.

3.1.1.1. За извършване на дейностите по т. 2.3 е необходима допълнителна квалификация, придобита в резултат на премината форма на продължаващото обучение, след придобиване на специалност по смисъла на чл. 182, ал. 1 и 3 от Закона за здравето.

3.1.2. Лекарят без призната специалност по съдебна медицина и деонтология, но с придобита друга клинична специалност в съдебномедицинска структура (отделение/клиника), може да извършва самостоятелно дейности в рамките на своята квалификация и компетентност, както и да участва в интердисциплинарни консилиуми.

3.2. Други специалисти, извършващи дейности в обхвата на медицинската специалност "Съдебна медицина и деонтология":

3.2.1. "Биолог" е лице с придобита образователно-квалификационна степен "магистър" от професионално направление "Биологически науки". Необходимо е да владее изосерологични, електрофоретични, биохимични и/или ДНК методи и анализи на течна и суха кръв, способите за изследване на други биологични материали, както и способите и нормите за работа с опасни биологични отпадъци. Необходимо е да притежава документ, удостоверяващ придобита допълнителна квалификация в областта на съдебномедицинските генетични анализи.

3.2.2. "Химик" е лице с придобита образователно-квалификационната степен "магистър" от професионално направление "Химически науки". Необходимо е да притежава опит в прилагането на методите за изследване на биологични течности, хранителни продукти и трупни органни части.

3.2.3. Медицински лаборант е лице с придобита образователно-квалификационната степен ,,професионален бакалавър по" от професионално направление ,,Здравни грижи".

3.2.4. В зависимост от обема, спецификата и нуждите на осъществяваната дейност в съдебномедицинската структура могат да работят и други специалисти - технически секретар, медицински секретар, санитар, лице, притежаващо опит по аутопсионна техника и постмортални грижи (препаратор).

4. Изисквания за осъществяване на съдебномедицинска дейност в лечебни заведения за извънболнична медицинска помощ

4.1. Съдебномедицинска дейност може да се осъществява в индивидуална или групова практика за специализирана извънболнична медицинска помощ, медицински център, медико-дентален център, диагностично-консултативен център.

4.1.1. Изисквания към устройство и оборудване на помещенията:

4.1.1.1. Задължителни минимални изисквания за устройство и квадратура на помещенията: прилагат се общите изисквания на действащите нормативни актове.

4.1.1.2. Задължително изискване за устройство и оборудване на помещенията - осигуряване на надеждно съхранение на съдебномедицинската документация.

4.1.2. Изисквания за медицинска апаратура и оборудване:

4.1.2.1. Задължителни минимални изисквания за медицинска апаратура и оборудване - обособена зона за извършване на клиничен преглед, включваща гинекологичен стол и кушетка; микроскоп; оборудван шкаф за спешна медицинска помощ; подходящ инструментариум и технически средства; консумативи и лични предпазни средства за извършване на съдебномедицински прегледи; подходяща фотографска апаратура; хладилник с фризер; подходящи компютърни конфигурации за осигуряване на дейността и интернет връзка.

4.1.2.2. Препоръчителни допълнителни изисквания за медицинска апаратура и оборудване, необходими за осигуряване на дейността - хистологичен микроскоп; стереомикроскоп; подходящи имунохроматографски тестове; фото-/видеокамера за микроскоп.

4.1.3. Изисквания за персонал:

4.1.3.1. Задължителен минимум - един съдебен лекар.

4.1.3.2. Препоръчителни допълнителни изисквания за персонал - в лечебните заведения по т. 4.1.1 може да работи лице, изпълняващо функциите на технически секретар/медицински секретар и препаратор.

4.1.4. Дейности, които могат да се извършват:

4.1.4.1. В специализираната извънболнична медицинска помощ по съдебна медицина и деонтология може да се извършва съдебномедицинско изследване на живи лица, документи, биологични материали и небиологични обекти.

4.1.5. Не се определят минимални изисквания за обема на дейността, която следва да се извършва.

4.1.6. Задължителните алгоритми за извършване на съдебномедицинските дейности се разработват и утвърждават в специални правила за добра медицинска практика в областта на съдебната медицина и деонтология по реда на чл. 5, ал. 2, т. 2 от Закона за съсловните организации на лекарите и на лекарите по дентална медицина.

4.1.7. Съдебномедицинската документация се съхранява 20 години.

4.1.8. Изисквания към резултата от осъществяване на дейността - няма.

5. Изисквания за осъществяване на съдебномедицинска дейност в структури на лечебни заведения за болнична помощ:

А. Първо ниво на компетентност - в рамките на специалността "Съдебна медицина и деонтология" не се извършват дейности от първо ниво на компетентност.

Б. Второ ниво на компетентност - осъществява се в самостоятелна структура - отделение/клиника по съдебна медицина и деонтология. При липса на разкрита структура по съдебна медицина съдебномедицинските експертизи се осъществяват в структура по "Обща и клинична патология" при спазване на изискванията на този медицински стандарт.

5.1. В структури от второ ниво на компетентност се осъществяват съдебномедицинските дейности по т. 2.1 и 2.2.

5.1.1. Устройство и оборудване на помещенията в структурата по съдебна медицина и деонтология от второ ниво на компетентност.

5.1.1.1. **Задължителни минимални изисквания** за устройство и оборудване на

помещенията:

5.1.1.1.1. Съдебномедицинско изследване на живи лица, документи, биологични материали и небиологични обекти - лекарски кабинет/и; обособена зона за извършване на клиничен преглед, включваща стол и кушетка; обособена зона за гинекологичен преглед; подходящ брой работни места (бюра и столове); чакалня за пациенти; санитарен възел; помещение за архив.

5.1.1.1.2. Съдебномедицинско изследване на трупове и трупни части, както и свързани с тях дейности: лекарски кабинет/и; аутопсионна зала, оборудвана с вградена аспирационна и вентилационна система и конфигурация, подходяща за пълна дезинфекция; устройство за повдигане на трупове с голямо тегло; устройство за измерване на теглото на трупове и части от тях; бактерицидни лампи, течаща топла и студена вода, стенно и подово покритие, позволяващо обработка с дезинфекционни разтвори, ефективна вентилация и климатизация, както и оборудвани аутопсионни маси, чийто брой е съобразен с обема на дейността; хладилна камера/трупохранилище, съобразено с обема на дейността, поддържащо температура не по-висока от +4 °C; помещение за приемане, подготовка и предаване на починали лица; зоната за приемане и обработка на тела - с ограничен и изолиран достъп; съблекалня и баня до аутопсионната зала.

5.1.1.2. **Препоръчителни допълнителни изисквания** за устройство и оборудване на помещенията, необходими за осигуряване на качество на дейността:

5.1.1.2.1. Съдебномедицинско изследване на живи лица, документи, биологични материали и небиологични обекти - складови помещения.

5.1.1.2.2. Съдебномедицинско изследване на трупове и трупни части, както и свързани с тях дейности - хладилна камера с отделни клетки/трупохранилище и специална секционна зала за трупове с напреднало трупно разложение и със съмнение за наличие на инфекциозно заболяване; трупохранилището и секционната зала е препоръчително да са в непосредствена близост; стая за отдих на персонала; складово помещение.

5.1.2. Изисквания за осигуреност с медицинска апаратура, оборудване и техника (общо за двете направления):

5.1.2.1. **Задължителни минимални изисквания** за осигуреност с медицинска апаратура и оборудване, и техническо оборудване; фотографска апаратура; хистологичен микроскоп; хладилник; фризер; секционни набори; осцилиращ трион; трупни колички; оборудване за мацерация на кости; имунохроматографски тестове; консумативи и лични предпазни средства за извършване на съдебномедицински прегледи и аутопсии, осигуреност с консумативи и лични предпазни средства за осъществяване на дейности от обхвата на специалността при масови бедствия и аварии с наличие на голям брой починали; компютърни конфигурации; интернет връзка; превързочни материали.

5.1.2.1.1. Структура от второ ниво на компетентност задължително разполага с възможност за извършване на хистологично изследване на некропсии в хистологична лаборатория в същото лечебно заведение на адреса, на който се осъществява дейността по съдебна медицина, или осигурена по договор с друго лечебно заведение на територията в съответната област.

5.1.2.2. **Препоръчителни допълнителни изисквания** за апаратура и оборудване, необходими за осигуряване на качеството на дейността - сървър; лазерен принтер, документен скенер; стереомикроскоп; фото-/видеокамера за микроскоп; подвижен рентгенов апарат за извършване на рентгенови снимки в аутопсионната зала; 3D скенер за повърхностно сканиране на тела и кости; КТ изследване; МРТ изследване; микробиологични изследвания и клиниколабораторни изследвания за нуждите на аутопсионната дейност в рамките на лечебното заведение на адреса, на който се осъществява дейността по съдебна медицина, или осигурена по договор с друго лечебно заведение на територията на областта. Осигуряване при необходимост на дейности, включително и по договор с други лечебни заведения на територията на цялата страна: съдебни химико-токсикологични изследвания, ДНК изследвания и др.

5.1.3. Изисквания за персонал:

5.1.3.1. В структурата работят лекар/и със специалност по съдебна медицина и деонтология, като могат да работят и специализант/и по съдебна медицина и деонтология, лекар/и с друга специалност или без специалност, при спазване на минималните изисквания към лекарите, определени в т. 3. В структурата работят и други специалисти, определени в т. 3.2.

5.1.3.2. Началникът на отделението/клиниката е лице, отговарящо на изискванията на Закона за лечебните заведения.

5.1.3.3. Броят на отделните категории персонал (съдебни лекари, лекари специализанти по "Съдебна медицина и деонтология", биолози, химици, медицински лаборанти, технически/медицински секретари и санитари) е в зависимост от вида и обема на осъществяваната дейност.

5.1.3.4. Съдебномедицинските дейности се осъществяват на екипен принцип в зависимост от спецификата на осъществяваната конкретна дейност.

5.1.4. Дейности, които може да се извършват в структурата по "Съдебна медицина и деонтология":

5.1.4.1. Обем на дейностите - няма минимални изисквания или ограничения за видовете дейности, които следва да се извършват.

5.1.4.2. Лечебните заведения прилагат задължителни диагностично-лечебни алгоритми, разработени от Българското дружество по съдебна медицина.

5.1.5. Изисквания към резултата от осъществената дейност:

5.1.5.1. Количествени показатели за осъществяване на дейността - няма минимални (задължителни) изисквания за брой на осъществените медицински дейности.

5.1.5.2. Критерии и показатели за качество на осъществяваната медицинска дейност: прецизно извличане, наблюдение, изследване, документиране, оценка и научно тълкуване на медицинските данни и доказателства чрез осигуряване на адекватен обем медицински дейности; осъществяване на дейността в пълен обем.

В. Трето ниво на компетентност - дейността се осъществява в самостоятелна структура - отделение или клиника по съдебна медицина и деонтология, в което/която се извършват всички дейности от второ ниво на компетентност, както и дейностите по поне едно от следните направления:

I. ДНК анализ (профилиране) - извършва се в обособена структура с ограничен достъп само на лицата, работещи в нея.

5.2. Изисквания за осъществяване на дейността:

5.2.1.Устройство и оборудване на помещенията:

5.2.1.1. Пространството трябва да бъде обособено в 3 основни помещения:

5.2.1.1.1. Помещение за приемане (вземане), подготовка и обработка на биологичните материали.

5.2.1.1.2. Помещение за подготовка на пробите за амплификация, извършване на полимеразно-верижна реакция (PCR) и анализ на пробите.

5.2.1.1.3. Помещение за лазерен секвенатор с възможност за анализ на резултатите и тяхното документиране, архивиране и съхранение.

5.2.1.1.4. Препоръчително е складово помещение за запалими и незапалими реактиви и консумативи (невключени в работната площ).

5.2.2. Изисквания за медицинска апаратура и оборудване:

5.2.2.1. Минимално оборудване - автоматизирана система за генетичен анализ, валидирана за съдебномедицински анализи (генетичен анализатор за човешка идентификация), PCR апарат, настолна центрофуга за микроплаки, криогенна мелница за кости, термостат, криогенна центрофуга, настолна центрофуга за PCR епруветки, автоматична бъркалка, хладилник с фризерна камера.

5.2.2.2. Препоръчително оборудване - система за количествен анализ на ДНК чрез PCR в реално време, валидирана за съдебномедицински анализи, система за автоматично изолиране и пречистване на ДНК, валидирана за съдебномедицински анализи.

5.2.2.3. Изисквания за персонал - ДНК анализът се извършва само от специалисти с медицинско образование и квалификация - съдебен/ни лекар/и и биолог/зи с минимум петгодишен опит в съдебно-генетичните изследвания.

5.2.3. Дейности, свързани с ДНК анализ:

5.2.3.1. Съдебномедицински изследвания чрез метода на ДНК анализ (профилиране) при спорен родителски произход; при определяне на родство и др. Тези дейности могат да се извършват и от лекари специализанти под наблюдението, контрола и ръководството на съдебен лекар с допълнителна квалификация, насочена към изясняване и отговор на поставени съдебно-генетични въпроси, касаещи идентификация на личността.

5.2.3.2. Съдебномедицински изследвания чрез метода на ДНК анализ (профилиране) като част от процеса за идентификация на трупове с неустановена самоличност и събиране в единно цяло на части от разчленени трупове чрез сравнителен анализ и изследване на преки роднини по възходяща или низходяща линия с оглед установяване родството между тях и лицето, на което принадлежи трупът.

5.2.3.3. Съдебномедицински изследвания чрез метода на ДНК анализ (профилиране) за идентификация на трупове с неустановена самоличност на база на изведени комбинирани ДНК профили или сравнителен анализ с ДНК профила на оставени следи, съдържащи биологичен материал от лицето.

5.2.3.4. Определяне на половата принадлежност на трупни останки при анализ по X и Y хромозомни маркери.

5.2.3.5. Идентификация на лицето (пострадали или извършители на престъпление) по оставени от него биологични следи на местопроизшествието или по различни веществени доказателства.

5.2.3.6. Идентификация на извършителя или извършителите на полови престъпления при смесени посткоитални проби чрез преференциален анализ по набор от генетични маркери с Y хромозомна локализация (така наречената "мъжка идентификация").

II. Химически/химико-токсикологични изследвания за целите на съдебната медицина.

5.3. Изисквания за осъществяване на дейността:

5.3.1. Устройството и оборудването на помещенията трябва да отговарят на общите изисквания на действащите нормативни актове.

5.3.2. Изисквания за медицинска апаратура и оборудване:

5.3.2.1. Минимални изисквания за оборудване - центрофуга, имунохроматографски тестове, пълен набор от апаратура за тънкослойна хроматогафия, газов хроматограф с FID детекция и Headspace аутосемплер, UV-VIS спектрофотометър.

5.3.2.2. Препоръчителни изисквания за оборудване - газов хроматограф с MS детекция, единичен или троен квадрупол, течен хроматограф с UV-VIS и флуоресцентна детекция, течен хроматограф с MS детекция, система за изпаряване под азот, вакуум центрофуга с нагряване.

5.3.3. Изисквания за персонал - химически/химико-токсикологични изследвания се извършват от лица с придобита образователно-квалификационна степен "бакалавър" или "магистър" по специалност от професионално направление "Химически науки" с участието на медицински лаборанти.

5.3.4. В обхвата на химическите/химико-токсикологичните изследвания на проби с биологичен произход, веществени доказателства и др. за целите на съдебномедицинската експертиза се включват: изследвания за наличие на алкохол, наркотични и/или упойващи вещества, токсични

вещества, карбокси и метхемоглобин и др.

III. Съдебномедицинска образна диагностика.

5.4. Изисквания за осъществяване на дейността:

5.4.1. Съдебномедицинските образни изследвания се осъществяват със собствени на структурата по съдебна медицина апаратура и оборудване, определени в т. 5.4.3.

5.4.1.1. Съдебномедицинските образни изследвания могат да се осъществяват с апаратура и оборудване на структурата по образна диагностика в същото лечебното заведение, в което е разкрита структурата по съдебна медицина. В тези случаи използването на апаратурата и оборудването се извършва въз основа на утвърдени от ръководителя на лечебното заведение правила и писмени протоколи за осъществяване на дейността. В правилата задължително се регламентират условия, ред, организация и график за ползване на апаратурата и оборудването от пациенти и за целите на съдебната медицина, гарантиращи разделност на двата потока, като в условия на спешност с приоритет са пациентите.

5.4.2. Устройство и оборудване на помещенията: съгласно нормативните изисквания за оборудване и за радиационна защита.

5.4.3. Изисквания за медицинска апаратура и оборудване:

5.4.3.1. Минимални изисквания - компютърен томограф, рентгенов апарат.

5.4.3.2. Препоръчителни изисквания - оборудване за постмортална КТ ангиография, МРТ, ултрасонограф, 3D скенер.

5.4.4. Изисквания за персонал - дейността се осъществява от съдебен лекар с придобита специалност по образна диагностика или от екип, включващ съдебен лекар и лекар с придобита специалност по образна диагностика. Дейността се подпомага и от рентгенов лаборант/и и санитар/и.

5.4.5. Дейности, които могат да се извършват - анте- и постмортална образна диагностика, виртуална аутопсия и други профилирани образни изследвания за съдебномедицински цели.

5.4.5.1 Виртуална аутопсия е неинвазивен метод за изследване на тялото на покойник с помощта на визуализационни технологии, като компютърна томография (КТ), магнитнорезонансна томография (МРТ) и 3D сканиране. Виртуалната аутопсия се прилага при определяне причината за смъртта, диагностика на травми, туморни образувания, сърдечно-съдови проблеми, съдебномедицински изследвания. Основно предимство на този метод е неговата бързина и по-малко разрушаване за тялото, възможност за архивиране и повторен анализ на данните.

IV. Ентомологични изследвания за целите на съдебната медицина.

5.5. Изисквания за осъществяване на дейността:

5.5.1. Съдебната ентомология изследва насекоми и други членестоноги, намерени при огледи на местопроизшествия, живи лица и трупове - с цел определяне на давност на смъртта при разложени трупове, идентификация на трупове, установяване на токсични и други субстанции и др.

5.5.2. Устройство и оборудване на помещенията: едно обособено помещение; препоръчително е наличието на две помещения, едно от които е за изследвания и едно за инкубиране на насекоми и техните ларви.

5.5.3. Изисквания за медицинска апаратура и оборудване: наличие на стереомикроскоп, термостат, термодатчици (data-logger), помещение с температурен контрол за инкубиране и съхранение на насекоми и техните ларви, специфични консумативи.

5.5.4. Изисквания за персонал - съдебен лекар с опит в съдебната ентомология или идентификация на трупни насекоми и при необходимост биолог с ентомологичен профил.

5.5.5. Дейности, които могат да се извършват - изследване на местопроизшествия, живи лица или трупове и събиране на насекоми (членестоноги) и техните ларви, тяхното изследване, идентификация, инкубация и изготвяне на заключение относно минимална давност на смъртта при разложени трупове, топографска идентификация, ентомотоксикология и др.

5.5.5.1. Дейностите по т. 5.5.5 могат да се извършват и от лекари специализанти под наблюдението, контрола и ръководството на съдебен лекар с допълнителна квалификация по съдебна ентомология или идентификация на трупни насекоми.

V. Съдебномедицински антропологични изследвания.

5.6. Изисквания за осъществяване на дейността:

5.6.1. Устройство и оборудване на помещенията: необходимо е самостоятелно помещение, в което да се извършват предварителната обработка на костния материал и последващото му изследване.

5.6.2. Изисквания за медицинска апаратура и оборудване: наличие на електронна измерителна дъска, стандартен набор от антропометрични инструменти, 3D скенер.

5.6.3. Изисквания за персонал - наличие на съдебен лекар или съдебен лекар с допълнителна квалификация по съдебна антропология, санитар.

5.6.4. Дейности в обхвата на съдебномедицинската антропология - антропометрично и скопично изследване на костен материал с цел идентификация на личността и броя на лицата, на които принадлежат костните останки; установяване на травматични увреждания по костите и определяне на тяхната прижизненост; установяване на болестни процеси, засягащи скелетната система; определяне давност на смъртта; определяне причина за смъртта и други. Същите дейности могат да се извършват и от лекари специализанти или съдебен лекар с опит в съдебната антропология.

6. Критерии и показатели за качество на осъществяваната медицинска дейност и изисквания към резултата от осъществяване на дейността:

6.1. Количествени показатели за осъществяване на дейността - брой извършени съдебномедицински дейности, класифицирани по сложност и специфика.

6.1.1. Сложността и спецификата на съдебномедицинските дейности се определят чрез брой точки по петстепенна скала от 1 до 5 (5 за най-висока сложност):

6.1.1.1. преглед на живо лице без медицинска документация - 2;

6.1.1.2. преглед на живо лице с медицинска документация - 3;

6.1.1.3. преглед на живо лице за полово състояние - 3;

6.1.1.4. преглед на живо лице за установяване на здравословно състояние - 3;

6.1.1.5. проучване на медицинска документация - 2;

6.1.1.6. проучване на медицинска документация в особено голям обем - 4;

6.1.1.7. цитологично изследване - 1;

6.1.1.8. имунохроматографски тестове - 1;

6.1.1.9. изследване на биологични материали и небиологични обекти (на брой обект) - 3;

6.1.1.10. външен оглед на труп - 2;

6.1.1.11. аутопсия (вкл. виртуална) и реаутопсия - 5;

6.1.1.12. изследване на скелетирани човешки трупове или части от скелетирани човешки трупове - 4;

6.1.1.13. съдебно-антропологично изследване - 5;

6.1.1.14. хистологично изследване - 3;

6.1.1.15. балсамация - 3;

6.1.1.16. ДНК анализ (профилиране) - 5;

6.1.1.17 химико-токсикологично изследване с ниска степен на сложност - 3;

6.1.1.18. химико-токсикологично изследване със средна степен на сложност - 4;

6.1.1.19. химико-токсикологично изследване с висока степен на сложност - 5;

6.1.1.20. постмортална образна диагностика с рентгенография - 2;

6.1.1.21. постмортална образна диагностика с КТ и/или ЯМР - 4;

6.1.1.22. постмортална образна диагностика с ангиография - 5

6.1.1.23. съдебно-ентомологично изследване - 5;

6.1.1.24. комплексен анализ - 5.

6.2. Критерии и показатели за качество:

6.2.1. Общи:

6.2.1.1. спазване на технически и процедурни правила за добра медицинска практика в съдебната медицина и деонтологията;

6.2.1.2. своевременност и точност на извършената дейност;

6.2.1.3. опит на екипа;

6.2.1.4. своевременно, точно и пълно водене на медицинската и друга документация;

6.2.1.5. обективно отразяване на всички обстоятелства с цел постигането на качество на дейността; при необходимост - изискване на допълнителни консултации и изследвания за пълно обективизиране на резултатите;

6.2.1.6. осигуреност с необходимата апаратура, оборудване и предпазни средства за медицинските и немедицинските специалисти за съответното ниво на компетентност;

6.2.1.7. спазване на професионална етика в отношенията с колегите и с пациентите.

6.2.2. Наличие на възможност за използване на допълнителни методи с висока доказателствена стойност (напр. криминалистична фотография, имунохроматографски тестове; рентгенови и други образни изследвания, ентомологични изследвания, токсикохимични изследвания, съдебно-антропологични изследвания и др.). Използваните методи се включват в списък, който се утвърждава от ръководителя на структурата по съдебна медицина и деонтология.